

KAM PO KRIZI – DEKLARATIVNOST, DOKTRINARNI EKSKLUZIVIZEM, AMNEZIJA IN NEKAJ HIPOKRIZIJE

Iz naslova je razvidno, kaj si mislim o besedilu, ki že nekaj mesecev kroži po Sloveniji in uživa status in privilegij razvojno-strateške agende, ki jo podpira del sedanje politične opcije. Sam pa se kar naprej čudim, kako lahko tako intelektualno in strokovno ne ravno blesteč tekst – diplomatsko rečeno – vztraja tako dolgo v javnem prostoru.

- 1) Večina formulacij in poudarkov je zelo splošnih in tudi malo uporabnih za bolj osredotočeno razmišljanje ali nadaljnjo analizo vizije trajnostnega razvoja, Sam se strinjam z nujnostjo obrata v trajnostni razvoj, podpiram tudi določene ideje dolgoročnega in holističnega odločanja in strateške družbene regulacije (o tem pišem v knjigi Sociološke refleksije in marginalije). Kdo se ne bi strinjal z razmisleki o »novi paradigmi sonaravnega, vzajemnega, odgovornega, medregijsko skladnejšega in trajno vzdržnega razvoja Slovenije« (str. 13)? Ta formulacija izdaja vero avtorjev v harmonično družbo kot popolno nasprotje zatiralskega in požrešnega kapitalizma. Lahko se je strinjati na nekaterih točkah, toda to ni nikakršen izziv za intelektualno refleksijo, ki se zaveda (ontološke) paradoksnosti in kompleksnosti sodobnih družb.

Avtorjem lahko sporočimo, da so žrtve lastne pretirane ambicije po simplifikaciji družbenih, etičnih, ekonomskih in vseh drugih razmerij. Zato je njihov pristop redukcionističen, moralističen in nedorečen ali pa baročno nabuhel. Delajo se kot da ne obstaja noben podoben tekst. Mnoge razvojne zamisli so dosti boljše obdelane v Strategiji razvoja Slovenije (SRS), ki je nastala v času levo-liberalne vlade in bila dopolnjena v času Janševe vlade. Vendar je popolnoma pozabljena. Da ne govorim o podobnih programih ali strateških analizah, ki jih najdemo v drugih nacionalnih okoljih in tudi v okviru EU (in so nastale v zadnjih dveh letih).

- 2) Čeprav je v tekstu več različnih poudarkov (nekateri se tudi med seboj izključujejo), pa je vendarle razvidno, da gre za tradicionalen, starolevičarski pogled na novo družbeno paradigmo. To lepo izrazijo v zahtevi po »izgradnji stabilne in egalitarne družbe...« (str. 9). Tu pa se res razlikujemo: jaz menim, da se je treba zavzemati za dinamično, meritokratsko in inovativno družbo, za samorganizacijo civilne družbe in oblikovanje nove družbene sredine (centra) oz. novega kreativnega srednjega razreda.

- 3) Za avtorje je kapitalizem alfa in omega vsega negativnega. Še nikdar niso slišali (amnezija in hipokrizija?), da je samoupravni socializem v bivši skupni državi v agresivni težnji čimprej doseči vseobsežno industrializacijo, zagrešil ali potenciral večino okoljskih problemov, s katerimi se soočamo še danes: od Mežiške doline do Anhovega, pa Cinkarne Celje, Kemiplasa Koper (v socializmu se je imenoval Iplas) do ekspanzivne Luke Koper (navajam samo nekaj primerov, seznam je dolg in žalosten). Prav tako ni res, da je potrošništvo (ali neenakost) nastalo s kapitalizmom, obstajalo je že prej, zlasti v pogojih »malomeščanskega socializma« v bivši državi (da ne govorimo o sodobni Kitajski).

Po drugi strani pa ni skrivnost, da obstaja več inčac kapitalizma (ekonomisti imajo posebno ti. VoC teorijo) in da so med njimi velike razlike glede socialne države kot tudi glede zmožnosti prehoda v zelene tehnologije in trajnostni razvoj (torej eko-kapitalizem je skoraj gotovo bolj realistična opcija kot eko-socializem).

4. Namesto, da se avtorji Kam po krizi ukvarjajo s vprašanjem nacionalizacije, samozadostnosti (ki je možna v zelo majhnem obsegu), vnovičnem vpeljevanju samoupravljanja, redistribucije in podobnih starosocialističnih modelov, bi morda lahko več razmišljali o socialni ekonomiji in socialnem (neprofitnem) podjetništvu (kot dopolnilu

tržnemu gospodarstvu), o intelektualni lastnini, o spodbujanju tehnoloških in socialnih inovacij, o oblikovanju kognitivnih elit in novih možnosti družbenega diskurza o strateških vprašanjih (konsenz, ki ga avtorji tako poudarjajo je statična kategorija, diskurz pa dinamična).

5) Kje je analiza pogojev in dejanske socialne realitete v Sloveniji za nov začetek po krizi? Tu lahko samo omenimo probleme skrajne politizacije, ideološkega ekskluzivizma (ki je sedaj morda še večji kot pod prejšnjo vlado), razdrobljenost ekološkega gibanja (ki bi kot v drugih državah lahko pripomogel k osveščanju v zvezi s praktičnimi vidiki varstva okolja, ekološke pridelave in novih načinov prilagoditve na krizo), disfunkcionalnost pravne države in erozijo demokratičnega potenciala v strankah in organizacijah civilne družbe, avtokratizem elit (ni ljubljanski župan lep primer te države, ki ima tudi negativne ekološke posledice za glavno mesto?). Kdaj bo konec ideološke zaslepljenosti, etiketiranja in neformalnih (ter skritih) skupin pritiska in vpliva? Bojim se, da avtorji Kam po krizi niso naredili koraka naprej, zdi se celo, da so skreirali retrograden projekt. Želel bi, da o tem razmislijo.

Dr. Frane Adam, Inštitut za razvojne in strateške analize (IRSA)

Ljubljana, 16.03. 2010